

פרק ט

אי זיהוי המקום העדוויק של המזבח אינו מעכב את בנייתו

הבלילה, בזה נאמר הכלל 'כל שאינו ראוי לבילה - בילה מעכבת בו', והמנחה פסולה.

לדעת הרב קוק דין זה נוהג גם בעניין המזבח, שאי ידיעת מקום המזבח מעכבת את בניינו, ומכיוון שלכתחילה אי אפשר לזהות את מקום המזבח בדרכים טבעיות באופן מדויק, לכן למרות שאפשר לבנות מזבח קטן ולהניחו במרכז המקום המשוער כמקום המזבח - המזבח פסול. נמצא שרק זיהוי מדויק באמצעות נבואה או לפחות ברוה"ק יאפשרו, לדעתו, לבנות את המזבח.

ב. קושיות על שיטתו של הרב קוק

כאמור לעיל, הרב קוק משווה בין החובה לבלול מנחת סולת לזיהוי מקום המזבח. השוואה זו מעוררת תמיהה, שכן אכן מצווה מהתורה לבלול מנחה, ככתוב: 'ובלל ויצק...', ואם מכינים מנחה משישים ואחד עשרונים של סולת, כך שלא ניתן לבלול אותה - הדבר מעכב. אך היכן שמענו שיש מצווה מהתורה לזהות את מקומו המקודש של המזבח?

התורה מצווה אותנו לבנות מזבח, כשהוא צריך להיות במקום שהתקדש בקדושת מזבח (להוציא מקום שקדוש בקדושת עזרה בלבד), אך אין בתורה מצווה לזהות במדויק היכן הוא המקום המקודש בקדושת מזבח והיכן לא. אם אין יודעים את המקום המדויק, אך עדיין המזבח נבנה במקום המקודש לו (וכפי שכותב הרב קוק עצמו, שניתן לעשות זאת אם בונים מזבח קטן, שגם כשמקום המזבח מסופק, עדיין המזבח הקטן נמצא במקום המקודש לו) - בזה יצאנו ידי חובתנו מדין התורה, ואין עיכוב בדבר.

דוגמא וראיה לעיקרון זה היא העובדה, שבוני הבית השני לא ידעו אם הכותל המבדיל בין קודש הקודשים לקודש - האמה טרקסין - שייך לארבעים אמה של הקודש או לעשרים אמה של קודש הקודשים (יומא נא,ב). ובכל זאת אי ידיעה זו, שהיא חיסרון בידיעת גבולותיהם המדויקים של הקודש וקודש הקודשים - לא מנעה בעדם מלבנות היכל, וכל מה שעשו היה סימון אותה אמה מסופקת בשתי פרוכות, כדי שידעו להיזהר שלא לעשות באותה אמה דברים

בפרק הקודם ביררנו שהמקום שהתקדש בעזרה בקדושת מזבח (60*60 אמה), שהוא מקום המזבח שהרמב"ם כתב עליו (בית הבחירה ב,א): "מקום המזבח מכוון ביותר ואין משנים אותו ממקומו לעולם..." - גדול בהרבה ממידות המזבח שנבנה בבית שני (32*32 אמה). לפיכך, גם אם איננו יודעים לכוון ביותר בזיהוי מקום זה, אין בכך בעיה, מאחר שהמזבח שהוא קטן משטח זה יכול להיבנות בוודאות במקום המקודש לו.

אמנם, לדעת הראי"ה קוק זצ"ל, חוסר היכולת לזהות באופן מדויק את מקום המזבח בדרכים טבעיות מהווה בעיה הלכתית, גם אם לבסוף ניתן לבנות את המזבח במקום המקודש לו.

בפרק זה נדון בשיטתו בעניין ונטען שלענ"ד אין לפסוק כמותה.

א. שיטתו של הראי"ה קוק זצ"ל בעניין זיהוי מקום המזבח

שיטתו של הראי"ה קוק זצ"ל בשאלת זיהוי מקום המזבח מתבארת בשני מכתבים שכתב לרב עובדיה הדאיה, בעל שו"ת 'ישכיל עבדי' 1, במכתבים אלה כותב הרב קוק, שכדי לזהות את מקום המזבח, יש צורך לפחות ברוה"ק, אם לא בנבואה. ואלו עיקרי דבריו:

אמנם יכולים אנו בימינו, באמצעות חישובים ודרכים טבעיות, לבנות את המזבח במקומו, באמצעות הכנת מזבח קטן, שיוצב במרכז השטח המשוער כמקום המזבח. במציאות שכזו, ישנה ודאות גמורה שהמזבח נמצא במקומו, שכן גם אם לגבי מקום המזבח יש ספק היכן הוא, עדיין מזבח קטן המונח במרכז המקום המשוער של מקום המזבח - נמצא ודאי במקום המיועד למזבח.

אלא שלדעתו לא ניתן לנהוג כך, כיון שלא ניתן לזהות את מקומו המדויק של המזבח. הרב קוק לומד זאת מדין בילה במנחה, שהדין הוא שמנחה שלא נבללה בשמן - כשרה בדיעבד. אך זאת רק כשהיה אפשר מתחילה לבלול את המנחה בשמן, אבל אם מלכתחילה אין אפשרות לבלול את המנחה, כגון שאדם הביא יותר משישים עשרונים של סולת, שזו כמות שאינה מאפשרת את

שו"ת 'משפט כהן' סי' צא-צב.

1. הרב עובדיה הדאיה שלח לרב קוק חוברת ובה דברים בעניין הקרבת קרבנות בזמן הזה. הרב קוק השיב לו במכתב ובו הסביר את שיטתו בעניין. ראה

1. סיכום

המזבח צריך להיבנות במקום הקדוש בקדושת מזבח, אך אין חיוב מהתורה לזהות את כל המקום הקדוש בקדושת מזבח במדויק. לכן גם אם איננו יודעים את מקומו המדויק של המזבח, אם המזבח נבנה במקום המיועד לו - אין בכך כל בעיה, והמזבח כשר. כך נהגו בבניית ההיכל בבית שני, שאף על פי שלא ידעו היכן בדיוק עובר הגבול בין הקודש ובין קודש הקודשים, לא נמנעו מלבנות את ההיכל.

העלולים להיות אסורים, כגון הקטרת קטורת ביה"כ באותה אמה, כשייתכן שאמה זו שייכת לקודש ולא לקודש הקודשים, ועוד כיוצא בזה.

נמצא אפוא, שכמו שאי ידיעת גבולות הקדושה בהיכל אינה מעכבת, כך הוא גם באשר למציאת מקומו המדויק של המזבח, והחובה המוטלת עלינו - להקטיר קרבנות במקום המקודש לכך - יכולה להתבצע על מזבח קטן שניתן למקומו בעזרה במקום שהוא ודאי קדוש בקדושת מזבח, וכבר נתבאר שגם הרב קוק מסכים שהדבר אפשרי.

בתמונה נראה השטח המשוער של מקום המזבח שגודלו 60*60 אמה (הריבוע האדום). גם אם שטח זה אינו נמצא במקומו המדויק, כיון שהמזבח עצמו, הנמצא במרכז השטח, נמצא במקום הקדוש בקדושת מזבח - המזבח כשר!